

σίαν τῆς Ῥώμης, ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς ὁποίας μετὰ πολλῶν ῥωμαιοκαθολικῶν νοσταλαγεί νὰ ἴδῃ τὸν *pastorem angelicum*, τὸν κατὰ πνεῦμα διάδοχον τοῦ Ἀπ. Πέτρου. Ἐξ ἄλλου ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ παρίσταται ἄριστα συνδεδυασμένη ἡ ἱστορική καὶ κριτικὴ ἐμβρίθεια τοῦ ἔρευνητοῦ μετὰ τῆς χάριτος τοῦ λόγου καὶ τῆς βαθείας θρησκευτικότητος εὐγενικῆς χριστιανικῆς καρδίας. Ἡ ἔρευνα στηρίζεται ἐπὶ εὐσυνειδήτου μελέτης τῶν πηγῶν καὶ πλουσιωτάτης φιλολογίας, ἐξ ἧς ὁ Ἕλληνας ἀναγνώστης θὰ ἐπεθύμει νὰ μὴ ἀπουσίαζον αἱ σχετικαὶ ἑλληνικαὶ ἐργασίαι, μάλιστα δὲ ἡ λαμπρὰ μονογραφία τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου περὶ τοῦ *Πρωτείου τῶν ἐπισκόπων Ῥώμης* (Ἀθην. 1930). Τέλος τὸ ἔργον ἀποτελεῖ σπουδαιότητα συμβολὴν καὶ εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν καὶ εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο, ἐὰν ἐμελετᾶτο καὶ τοῦτο ὑπὸ παντὸς γερμανομαθοῦς ὀρθοδόξου θεολόγου καὶ ἱστορικοῦ.

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

C. R. A. G e o r g i, *Die Confessio Dosithei. Geschichte, Inhalt und Bedeutung.* 110 Seiten 1940. Verlag E. R. inhardt. München. (R. M 4. 50).

Ἐκ τοῦ κύκλου τῶν μαθητῶν τοῦ καθηγητοῦ Fr. Heiler προέρχεται καὶ ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδομένων ὑπὸ τὸν τίτλον *Aus der Welt christl. Frömmigkeit* (ἀρ. 16) θεολογικῶν μελετῶν δημοσιεύεται καὶ ἡ παρούσα λίαν ἐπιμελημένη μονογραφία, ἣτις εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς Ὁμολογίας τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δοσιθέου (1672). Ἡ δημοσίευσίς τῆς ἐργασίας ταύτης, συμπίπτουσα πρὸς τὴν τετρακοσιετηρίδα ἀπὸ τοῦ ἔτους τῆς γεννήσεως τοῦ μεγάλου ἐκείνου Ἑλληνοῦ πατριάρχου (1641), ἀποτελεῖ ἐπάξιον αὐτοῦ μνημόσυνον, ὅπερ καθιστᾷ ἔτι μᾶλλον ἀξιοσημεῖον ἢ προέλευσις αὐτοῦ ἀπὸ τῶν προτεσταντικῶν κύκλων, οἵτινες πᾶν ἄλλο ἢ εὐμενεῖς ὑπῆρξαν μέχρι τοῦδε πρὸς τὸν Δοσίθεον καὶ τὴν Ὁμολογίαν αὐτοῦ. Ἐκ τῶν τριῶν μερῶν, εἰς ἃ διαιρεῖται ἡ παρούσα πραγματεία, ἐν μὲν τῷ α' ἐξετάζεται ἡ ἱστορία τῆς ὁμολογίας (κατάστασις τῆς Ἀνατολ. ὀρθοδόξου ἐκκλησίας κατὰ τὸν 15' αἰῶνα, ὁ πατριάρχης Δοσίθεος, ἡ ἐν Ἱερουσαλύμοις σύνοδος τῷ 1672), ἐν δὲ τῷ β' ἀναλύεται τὸ περιεχόμενον αὐτῆς ἐν ἐκτάσει (σ. 31—91) καὶ δὴ καὶ ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς Συμβολικῆς τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ ἐν τῷ γ' διαπιστοῦται ἡ ἐκτίμησις τῆς ἐν λόγῳ Ὁμολογίας ἐν τε τῇ Ὀρθοδόξῳ

Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῇ παπικῇ καὶ προστεταντικῇ θεολογίᾳ, τέλος δὲ διατυποῦται τὸ πόρισμα τῆς ἐρευνῆς τοῦ σ. Οὗτος ἀναζητεῖ τὴν ἀφορμὴν τῆς γενέσεως τῆς ἐν λόγῳ Ὁμολογίας εἰς τὸν κύκλον τοῦ γαλλικοῦ Ἰανσενισμού, θελήσαντος νὰ ἔχη ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐν τῷ πρὸς τὸν Καλβινισμόν ἀγῶνι καὶ τὸν Δοσιθεὸν ὡς ἀντιπρόσωπον τῆς Ἀνατολ. Ἐκκλησίας. Τὴν ἐνιαχοῦ λατινίζουσαν χοριὰν τῆς Ὁμολογίας προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσῃ ἐκ τῆς ζῶηροτάτης ἀντιπροτεσταντικῆς τάσεως αὐτῆς, ὑπεραμύνεται δέ, ὅσον δύναται, τοῦ Δοσιθέου ἐναντίον τῶν κατ' αὐτοῦ προκαταλήψεων τῆς προτεσταντικῆς κριτικῆς, ὡς γενομένου δῆθεν ὀργάνου τοῦ ἐν Κων/πόλει Γάλλου πρεσβευτοῦ μαρκησίου de Nointel, ἔστι δ' ὅτε ὑπερασπίζει καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν αὐτοῦ. Τὸ ὅτι δὲν ἐπιτυγχάνει εἰς τὴν ἀπόδοσιν πλήρους δικαιοσύνης εἰς τὸν Δοσιθεὸν καὶ τὴν Ὁμολογίαν αὐτοῦ εἶναι εὐνόητον, ἐννοεῖται δὲ κάλλιον, ὅταν ληφθῇ πρὸ ὀφθαλμῶν τοῦτο μὲν ὁ ὄγκος τῆς κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας, τοῦτο δὲ ἡ ἀνεπάρκεια τῶν πηγῶν καὶ δὴ καὶ τῶν ὀρθοδόξων βοηθημάτων τοῦ συγγραφέως, στηριζομένου μᾶλλον εἰς Ῥώσσους θεολόγους καὶ εἰς τὸν Ζανκω, ἀγνοοῦντος δὲ τὰς ἐργασίας τοῦ Κ. Οἰκονόμου, τοῦ Ἀνδρουτσοῦ καὶ τοῦ Καριμίρη. Πάντως δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ πράγματα ἢ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν δικαίαν κρίσιν τοῦ Gass, ἐντύπωσις τοῦ σ. ὅτι ἡ ὁμολογία τοῦ Δοσιθέου ἀποτελεῖ ἱστορικὸν μνημεῖον ὅπερ ἐνδιαφέρει τὰ μέγιστα μόνον ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀνατολ. Ἐκκλησίας καὶ τὴν τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος καθόλου. Ἐὰν δὲν ἀποτελῇ αὕτη σύμβολον πίστεως τῆς Ἀνατολ. Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς δέχονται θεολόγοι τῆς περιοπῆς τοῦ Ζ. Ρώσση, ὅμως παραμένει ἀναμφισβήτητος ὁ ἡμιεπίσημος χαρακτήρ αὐτοῦ ἐν τῇ συνειδήσει τῆς ἐκκλησίας ταύτης, ἧς καὶ τὸ φρόνημα ἐκφράζει κατ' οὐσίαν πιστότερον καὶ αὐθεντικώτερον τῆς τε προτεσταντιζούσης Κατηχίσεως τοῦ Φιλαρέτου καὶ τῆς Ὁμολογίας τοῦ Κριτοπούλου, τὴν λουθηρίον ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐν τισι σημείοις ἐπίδρασιν ἀναγνωρίζει καὶ ὁ Georgi (σ. 58. 66).

Τέλος πρέπει νὰ ἀνομολογηθῇ, ὅτι εἶναι συντεταγμένη μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας καὶ εὐσυνειδησίας ἢ παροῦσα μονογραφία, ἐφ' ᾧ, ὡς καὶ ἐπὶ τῇ ἐν αὐτῇ διαδηλουμένῃ συμπαθείᾳ τοῦ συγγραφέως πρὸς τὴν ἡμετέραν ἐκκλησίαν, ὀφείλονται χάριτες πρὸς αὐτὸν ἐκ μέρους τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας, ἰδίᾳ δὲ τῆς ἑλληνικῆς.

Π. Ι. ΜΠΑΡΤΣΙΩΤΗΣ